

УДК 94(438:477)«199/200»:327

**ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДВОСТОРОННІХ
ПОЛЬСЬКО–УКРАЇНСЬКИХ УГОД ЧАСІВ
А. КВАСНЕВСЬКОГО ТА Л. КУЧМИ****PRACTICAL IMPLEMENTATION OF BILATERAL
POLISH–UKRAINIAN AGREEMENTS OF TIMES
A. KWASNIEWSKI AND L. KUCHMA**

Ключук Ю. М.,
аспірантка, Східноєвропейський
національний університет імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна), e-mail: KYUMchuk@ukr.net

Klyuchuk Yu. M.,
postgraduate student, Lesia Ukrainka Eastern
European National University (Lutsk, Ukraine),
e-mail: KYUMchuk@ukr.net

Авторка статті аналізує політичне співробітництво Республіки Польща та України у період президентських каденцій А. Квасневського та Л. Кучми. Встановлено, що за два терміни постіль глави держав не лише концептуально наповнили двостороннє співробітництво, але й на практиці реалізували власні домовленості. Висвітлено зв'язок Президентів із загальнодержавними процесами щодо трансформації відносин до рівня стратегічного партнерства. Доведено, що особисті контакти Президентів сприяли становленню тісних міждержавних відносин у різних сферах, в першу чергу у політичній. Відтак, чітко простежується вплив Президентів А. Квасневського та Л. Кучми на практичну реалізацію польсько–українських політичних взаємин у 1995–2005 рр.

Ключові слова: Республіка Польща, Україна, двосторонні відносини, А. Квасневський, Л. Кучма, угода.

The article analyzes the political cooperation between the Republic of Poland and Ukraine during the period of the presidential cadences of A. Kwasniewski and L. Kuchma. It was established that for two consecutive terms, the heads of state not only conceptually filled the bilateral cooperation, but also in practice implemented their own agreements. The link between the Presidents and the national processes on the transformation of relations to the level of strategic partnership is highlighted. It has been proved that the personal contacts of the Presidents contributed to the establishment of close inter-state relations in various spheres, primarily in the political sphere. Thus, the influence of the presidents A. Kwasniewski and L. Kuchma on the practical implementation of the Polish–Ukrainian political cooperation in 1995–2005 is clearly traceable.

Keywords: Republic of Poland, Ukraine, bilateral relations, A. Kwasniewski, L. Kuchma, agreement.

Постановка наукової проблеми. Питання польсько–українського політичного діалогу постає з поч. 1990–х рр., коли після розпаду СРСР Україна та Польща, на порядку денному, постало питання побудови своєї зовнішньополітичної стратегії. Однак, спільним прагненням для політичної еліти РП та України стало налагодження співробітництва із своїми найближчими сусідами, з якими намагалися активно розбудувати добросусідські відносини. Активним модератором українських інтересів на європейському просторі став новообраний Президент РП А. Квасневський, що розпочав активну діяльність на українському політичному векторі. Із початку своєї каденції А. Квасневський активно взявся за покращення уже існуючих і налагодження нових польсько–українських контактів. Відтак, десятиліття співробітництва А. Квасневського та Л. Кучми сприяло появі нових політичних домовленостей та реалізації раніше напрацьованих угод.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження польсько–українського політичного співробіт-

ництва привертає увагу ряду вчених сучасності. Зокрема, чимало корисної інформації було отримано із наукових розвідок С. Бурант [1], Є. Голібарда [18], С. Кульчицького [22], Т. Силіної [24], Л. Стрільчук [28], Н. Чорної [29] та інші. Особливо цінними стали дані дисертаційних досліджень, науковці розглядають цю проблему різнопланово, намагаючись виокремити причини, особливості перебігу та результати цього процесу. Це зокрема: О. Бабак [16], В. Гевко [17], Д. Горун [19], В. Моцок [23], С. Стоєцький [27]. Перелічені роботи склали досить об'ємну і різносторонню базу для нашого дослідження. Беручи за основу фактичний та статистичний матеріал, розміщений у цих працях, ми здійснили спробу охарактеризувати практичний аспект політичного співробітництва РП та України у період президентських каденцій А. Квасневського та Л. Кучми.

Формулювання цілей статті. За мету ставимо – дослідити особливості практичної реалізації двосторонніх відносин Республіки Польща та України у період президентських каденцій А. Квасневського та Л. Кучми. Виділяємо такі завдання: проаналізувати міжпрезидентські зустрічі та домовленості 1995–2005 рр., виокремити основні напрямки практичної реалізації політичних домовленостей Президентів, встановити особистісний вплив Президентів на реалізацію стратегічного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Процес формування політичної взаємодії між Президентом Республіки Польща А. Квасневським та Президентом України Л. Кучмою розпочався ще в ході виборчих кампаній, так як і польське, і українське суспільство плідно слідкували за результатами виборів. Неоднозначними були висловлювання щодо Л. Кучми, як претендента у Президенти, так як вони коливалися від «він налаштований дуже проросійськи» до «він реформатор та людина, що несе в політичну мораль» [4, с. 62–63]. Але майже одноголосно проголошувалося, що не варто очікувати перемоги демократичних сил в Україні, найбільші шанси мають комуністи та соціалісти, а це означає повернення зовнішньополітичного курсу країни до Росії [3, с. 58]. Політичний вибір українців був належним чином сприйнятий Польщею, Президент Л. Валенса підкреслював важливість продовження активної та продуктивної співпраці між Польщею і Україною, зауваживши, що «незалежність України становить для Польщі стратегічне значення» [5, с. 33–34].

Подібні зміни торкнулися і РП, так як у 1995 р. відбулися президентські вибори. Перебуваючи ще у статусі кандидата у Президенти, А. Квасневський відвідав Німеччину, де у Бонні гучно заявив, що польсько–українські відносини розвивалися в недостатній мірі і їх треба розширити: «ані уряд, ані парламент не розвинули їх як потрібно, треба це зробити у майбутньому» [19, с. 53]. Хоч це гасло і було в рамках виборчої кампанії, однак, важливо, що плани розширення польсько–українського співробітництва були виголошені саме у Німеччині.

Цей факт переконливо свідчить, що країни Заходу починають вбачати та використовувати РП як захисника їх точки зору щодо України. Окрім того, жоден інший лідер країн ЦСЄ не робив подібних радикальних заяв на підтримку України, як А. Квасневський.

Ставши очільником Республіки Польща А. Квасневський звернувся до своїх громадян з промовою, у якій заявив про вихід із SLD, оскільки декларував намір стати Президентом «усіх поляків, а не однієї партії. Хоч перші роки каденції Президента А. Квасневського переслідувало клеймо «червоного» Президента, однак, він вимушений був відображати і репрезентувати тільки кольори національного прапора: червоний і білий, як символ крові та честь [18, с. 432].

Прихід до влади А. Квасневського сприяв виокремленню чітких цілей: на демократизацію суспільства, курс на встановлення ринкової моделі економіки, приватизацію державного майна, але головними пріоритетними напрямками оголошувався вступ країни до структур НАТО та ЄС. Фактично, вперше Президент Польщі на офіційному рівні проголосував європейську й атлантичну інтеграцію головним завданням розвитку країни та налагодження відносин з країнами-сусідами. «Польща – європейська країна і з новою епохою ми маємо достатньо сил для проведення необхідних змін» [8]. Під цим приводом, ставлення офіційної Варшави щодо України зазнало еволюції. Можна погодитися із твердженням західного дослідника польсько-українських стосунків С. Буранта, котрий зазначив, що на початок 1995 р. польський істеблішмент зрозумів, що вступ Польщі до НАТО без налагодження тісних відносин з Україною може призвести до встановлення нових геополітичних розмежувань у Європі. У цьому контексті логічним виявився виступ Польщі з низкою ініціатив, спрямованих на підтримку України у орієнтирі на європейські цінності та порядки [1, с. 27].

Оскільки польсько-українська співпраця активізувалася або ж започаткувалася на всіх рівнях, а цілі обох країн мають співпадатимуть, то це дає право говорити про втілення стратегічного партнерства у практичній площині [28, с. 193]. Мету й завдання стратегічного партнерства Польщі та України було актуалізовано учасниками засідання Консультативного комітету Президентів (далі ККП) 27–29 вересня 1995 р. у Варшаві. Сторони визначали тематику і напрями консультацій, а також визнали за доцільне надання їм сталого динамічного характеру [16, с. 49–50]. ККП Польщі та України виступив із власним тлумаченням терміну «стратегічне партнерство», що виражається у взаємній підтримці намагань до інтеграції з європейськими структурами, а особливо з ЄС. Це розуміння збігалося із визначенням, запропонованим радником українського посольства у Польщі Т. Стараком, а саме «стратегічне партнерство» означає, що обидві країни узгоджують свої позиції й підтримують одна одну в найважливіших питаннях [2, с. 45]. У

зв'язку з тим, що на офіційному рівні в країнах був затверджений курс на євроатлантичну інтеграцію, то сумніву не виникало про спільні партнерські заходи саме у цьому напрямку [23, с. 137].

На засіданнях ККП Польщі та України обговорювалися пріоритетні для взаємин двох держав питання: політичне співробітництво, співпраця в рамках програми ПЗМ, взаємини у паливно-енергетичній, економічній, гуманітарних сферах, узгодження позицій щодо геополітичних викликів тощо. У жодному випадку, не ставлячи під сумнів значимість для України, практики адвокування Польщею українських інтересів, принагідно відзначимо прагматичність її природи: посередництвом наближення України до Європи Польща прагнула посилити геополітичну вагу, утвердитися як лідер регіону ЦСЄ та остаточно дистанціюватися від Росії [10, с. 273–292]. У протегуванні євроінтеграційних успіхів України офіційна Варшава, таким чином вбачає передумови зміцнення своєї позиції на Заході. Водночас для України вигода від співпраці з Польщею зумовлюється слугуванням останньої моделлю політико-економічних пострадянських трансформацій та успішної інтеграції у європейсько-атлантичний простір. Зокрема, за сприяння Президента А. Квасневського, Україна набула членства у Центральноєвропейській ініціативі (1996 р.), підписала Хартію про особливе партнерство з НАТО (1997 р.) [29, с. 48–49].

Період зміцнення польсько-українського політичного співробітництва розпочався з 1996 р., із становленням особливо довірливих відносин і регулярних зустрічей глав обох держав. Перша президентська зустріч відбулася в січні 1996 р. у Парижі, під час подій, пов'язаних з похоронами Ф. Міттерана, екс-президента Франції. У ході міжпрезидентської А. Квасневський запросив Л. Кучму відвідати РП з офіційним візитом [19, с. 54]. Окремим аспектом розмови було виокремлено функціонування Консультативний комітет Президентів. У цьому ж році було прийнято рішення про те, що засідання ККП відбуватимуться 4 рази на рік. І, хоча, як показала практика, лише у 2001 р. вдалося витримати графік засідань повністю, однак, практика особистих зустрічей А. Квасневського та Л. Кучми вимірюється цифрою більше трьох десятків. ККП у період із 1 січня 1996 р. до 1 травня 2004 р. збирався 13 разів [27, с. 78].

Червень 1996 р. виявився досить плідним для польсько-українських відносин на шляху їх подальшої активізації. Президент України Л. Кучма двічі приїздив до РП у зв'язку із політичними самітими. Реальним проявом збереження добрих відносин з Україною стало запрошення А. Квасневського Президента України Л. Кучми на IV неформальну зустріч керівників держав європейського регіону, що відбувалася 7–8 червня 1996 р. у Ланьцуті [6, с. 259]. Окрім польського і українського Президентів, були присутні ще сім очільників країн: Італії, Німеччини, Австрії, Чехії, Словачії, Угорщини, Словенії. Хоча офіційних документів прийнято не було, однак

сам склад учасників обумовив обговорення двох найважливіших для країн ЦСЄ питань – розширення НАТО і входження до ЄС. Україна підтвердила прихильне ставлення до процесу розширення Північно–Атлантичного альянсу, лиш за умови відсутності ядерної зброї на території нових держав–членів НАТО [9, с. 15].

Запрошення Л. Кучми означало визнання важливості України для загальноєвропейської системи безпеки. Захід, особливо Німеччина, вирішив нагадати, що він зацікавлений в існуванні незалежної і внутрішньо стабільної України [11, с. 15–16]. Незважаючи на те, що ця зустріч носила неформальний характер, її факт продемонстрував зростаючу важливість українського фактора у регіональній політиці. Польська позиція у питанні української участі була визначальною, оскільки Президент Польщі А. Квасневський запросив нового учасника, а саме – українського Президента Л. Кучму [1, с. 105].

Напередодні офіційного візиту Президента України в Польщу, про що було домовлено під час паризької зустрічі Президентів 17–18 червня 1996 р. у Варшаві зібрався ККП. Так, учасники засідання наголосили на необхідності забезпечення сприятливого ставлення європейських та євроатлантичних структур до ідеї польсько–українського співробітництва. Офіційний візит до Варшави Л. Кучми 25–26 червня 1996 р. став одним із перших важливих кроків на шляху порозуміння, зближення та дружби [25, с. 387]. Україна зацікавлена у дружніх взаєминах на власному північно–західному кордоні, а постійні зустрічі керівників обох держав та конструктивна робота створеного при Президентах Польщі та України Консультативного Комітету лиш підтвердили пріоритетність курсу.

Нового імпульсу польсько–українським відносинам надав офіційний візит в РП Президента України Л. Кучми 25–26 червня 1996 р. Під час зустрічі було підписано низку угод, зокрема про безвізовий режим [12, с. 298], про співробітництво двох держав, визначено механізми їх реалізації та перспективи розширення й поглиблення польсько–українських відносин. Польща активно підтримувала вступ України у впливові міжнародні організації та сприяла утвердженню України як самостійного суб'єкта міжнародного права. Особливого значення надавалося співробітництву в ООН та Організації з питань безпеки та співробітництва в Європі, а також у рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» [16, с. 51]. Президент А. Квасневський пообіцяв надати Україні ряд консультацій щодо процесів інтеграції в ЄС. Іншими словами переговорів у Варшаві стали продовженням спілкування, стан якого є задовільним.

Взаємна орієнтація на вступ до ЄС та НАТО спричинила новий погляд на сутність польсько–українського партнерства. У контексті все більшого поглиблення процесу євроатлантичної інтеграції цілі обох країн стали співпадати і отримали стратегічний вимір. Легітимною підставою для

переходу польсько–українських відносин на рівень стратегічного партнерства стала, укладена в ході візиту Л. Кучми в РП «Спільна Декларація Президента Республіки Польща і Президента України» від 25 червня 1996 р. [26, с. 79–81]. Основні положення цього документу підкреслили пріоритетне становище політичних відносин, зокрема перспективність двосторонніх відносин (п.п. 1, 2, 4, 8) та виокремили різні аспекти співробітництва з ОБСЄ, Радою Європи та Центральноєвропейська ініціатива (п.3, 5), НАТО (п.п. 6,9), ЄС (п.7). ООН (п.10).

Своєрідною новацією стало утворення неурядових громадських організацій, передусім, Українсько–Польського / Польсько–Українського Форуму, що мав на меті сприяти зближенню між собою більш широких прошарків українського і польського суспільств [19, с. 56]. Всі пункти Спільної Декларації активно коментувалися польськими ЗМІ, особливо концентруючись на розширенні НАТО, і на позитивному, в цілому, відношенні України до цього. Спільна декларація проголосувала наміри обох країн будувати відносини на основі «стратегічного партнерства», розглядаючи двостороннє співробітництво як важливий фактор формування нової Європи. Зокрема, фахівці відзначають, що політичним підсумком зустрічі стала уже офіційна констатація виходу польсько–українських відносин на рівень стратегічного партнерства [17, с. 94]. Так як особливий акцент робився на реалізації ідеї спільної Європи, то це є прагненням приєднання Польщі до НАТО на повних правах. На той час, для України, яка добровільно позбулася ядерної зброї й оголосила про свій без'ядерний та позаблоковий статус, прагнення країн–сусідів стати членами альянсу викликало занепокоєння.

Проявом політичної підтримки став робочий візит Президент Л. Кучми 10–11 листопада 1998 р., який був пов'язаний із святкуванням вісімдесятої річниці незалежності Республіки. У ході поїздки Л. Кучма провів зустріч з Президентом РП А. Квасневським, керівниками ЦСЄ. Участь Президента Л. Кучми у цих заходах стала ще одним свідченням пріоритетності українського напрямку у зовнішньополітичному векторі Республіки Польща. Варшавська зустріч 10–11 листопада 1998 р. у верхах стала важливим етапом на шляху поглиблення польсько–українських відносин та розвитку інтеграційних процесів у регіону Центральної та Східної Європи. Президент А. Квасневський висловив готовність надати допомогу Україні в ліквідації наслідків повені у Закарпатті.

Позитивною традицією, що сформувалася у міжпрезидентських взаєминах А. Квасневського і Л. Кучми, стало зустрічатися на початку кожного року. Так, 14 січня 1999 р. в замській резиденції глави Польської держави «Кларисев», де відбулися переговори Президентів РП та України, щодо особливостей реалізації міждержавних взаємин. Такі відносини стали можливими «завдяки постійній і наполегливій політиці» польського

Президента, відзначив Л. Кучма. А 1999 р., «рік президентських виборів в Україні передбачав бути дуже важливим для зміцнення незалежності і демократії в Україні, для результатів її економічного розвитку». Наступні офіційні зустрічі, на найвищому рівні, у червні та вересні 1999 р. стали черговим підтвердженням стратегічного рівня відносин між двома державами, що створив позитивну динаміку польсько-українських взаємин [13].

Внутрішньополітична ситуація, що склалася в Україні, на зламі 2000–2001 рр., призвела якщо не до міжнародної ізоляції країни, то до різкого похолодання відносин Україна – Захід, а отже і Україна – Польща. Президент А. Квасневський намагався вплинути на ситуацію, що склалася, переконуючи українського Президента до переговорів з опозицією, однак це не дало очікуваних результатів [28, с. 198]. Спостерігаються нові випробування на міцність стратегічних польсько-українських відносин, що було викликано поглибленням політичної кризи в Україні на тлі «касетного скандалу» та непорозумінням відносно відкриття Польського військового меморіалу у Львові на Личаківському кладовищі. Президент України Л. Кучма категорично відкидає всі звинувачення, висунуті проти нього окремими політичними силами у «справі Гонгадзе». Натомість, в особі А. Квасневського, Л. Кучма знайшов прихильника, котрий у своїх заявах послідовно підтримував Президента України [15, с. 82]. Більше того, після «касетного» скандалу. Відчутним стало охолодження країн Заходу щодо Л. Кучми, а відтак і нашої держави загалом.

Друга зустріч на початку 2001 р., на найвищому рівні між Президентами Польщі та України, відбулась 17 березня 2001 р. у польському м. Казімеж-Дольний. У цей час, як відомо, в Україні поглибилась політична криза, відбувалися політичні акції протесту «Україна без Кучми». У ЗМІ активно коментували цей процес, висловлювали занепокоєння, що Україна ризикує опинитися у такій самій міжнародній ізоляції, як Білорусь. Тому, РП виступила з ініціативою зустрічі Президентів Польщі та України для обговорення ситуації. Природно, що основною темою їх переговорів була внутрішньополітична ситуація в Україні. Президент А. Квасневський організував дві зустрічі: одну – з Президентом Л. Кучмою, іншу – з делегацією української опозиції, де обговорювали питання про шляхи розв'язання політичної кризи [14, с. 90] підкреслив, що «незалежно від того, що відбувається в Україні, не втрачати жодного дня двостороннього співробітництва з Україною, жодного місяця партнерства з Україною, жодного руху до європейської спільноти».

Показником рівня взаємовідносин України із сусідньою Польщею стала участь Президента Республіки Польща А. Квасневського у святкуванні в Києві 10-ї річниці незалежності України. Паралельно у Польщі відбувалася конференція «Україна – 10 років незалежності». У ній взяли участь політики, громадські діячі, науковці,

керівники Об'єднання українців у Польщі [16, с. 144]. Переповненим на політичні проблеми став 2002 р., у зв'язку із звинуваченнями для України продажу вітчизняних «Кольчуг» до Іраку. У цій ситуації Польща підтримувала позицію США, однак, не відмовилася від співробітництва з Україною, а навпаки наполягала на активізації залучення України до євроатлантичної співпраці та прийняття Плану дій Україна – НАТО. Це ще раз довело зменшення впливу зовнішніх факторів (цього разу – американського) на двосторонніх відносин. Безпрецедентною подією стала фіксація у міжурядовій угоді 30 липня 2003 р. формули введення асиметричного візового режиму, згідно з якою українські громадяни отримують візи до РП безкоштовно, а для поляків зберігалася можливість безвізового в'їзду до України.

Важливою була зустріч у Гуті, в резиденції «Синьогора» (Івано-Франківська область). Президенти А. Квасневський та Л. Кучма домовилися, що 2004 р. буде Роком Польщі в Україні, а 2005 р. – Роком України в Польщі. У зв'язку із цим Президент Л. Кучма 12 лютого 2004 р. відвідав РП для узгодження із своїм колегою заходів приурочених до даної події [12, с. 241]. Рік Польщі в Україні, по праву, називають «ексклюзивним продуктом», оскільки польська культура програма виступає наймасштабнішою закордонна імпрезу РП з моменту демократичних перетворень у 80–90-х рр. ХХ ст. Такого розмаху поляки не могли собі дозволити у жодній із трьох попередніх акцій – року Польщі у Швеції, Австрії й Іспанії, де передбачалося сформувати позитивний польський образ у ЄС. На культурну частину Року Польщі в Україні виділялося 5 млн. злотих, з метою охопити всі регіони України [21, с. 98–101]. Захід проходив під девізом – «Польща та Україна разом у Європі». Однак, на переконання А. Квасневського, гасло повинне характеризувати польсько-українського стратегічного партнерства: спільну зовнішньополітичну діяльність, що безпосередньо пов'язана із розвитком економічних відносин, взаємодією у структурах НАТО, та дружбу, не лише між високими посадовцями, але й простими людьми. Зокрема, Президент України привітав ініціативу польської сторони щодо відновлення роботи ККП України та Польщі, відзначив важливість проведення польсько-українського бізнес-форуму в Гданську, а також участь польських підприємців у наступному бізнес-форумі, так званому міні-Давосі, в Україні [20, с. 64–76]. Загалом, під час Року Польщі українські громадяни дізналися про ті традиції, «які роблять поляків поляками».

Політична криза, що виникла в ході виборів Президента України у 2004 р., супроводжувалися яскраво вираженим суперництвом Заходу і Сходу, та сприяла збільшенню впливу європейських країн на внутрішньополітичні процеси в Україні. Провідні політики ЄС назвали вибори в Україні нелегітимними і закликали владу не затверджувати їх результати. Як тільки в ефірі прозвучала постановою ЦВК про обрання нового Президента

України, державний секретар США К. Паул скликав брифінг, на якому заявив про неможливість визнання переможцем В. Януковича, оскільки вибори не відповідали міжнародним стандартам [22, с. 83]. А тому, міжнародна спільнота вирішує долучитися до нормалізації ситуації в Україні.

Підтримка українського демократичного руху мала місце на усіх рівнях, від звичайних громадян, і аж до політичних діячів. Першим політиком високого рангу, що прибув до Києва став перший Президент Польщі, лауреат Нобелівської премії миру Л. Валенса. Польський президент Л. Валенса, лідер знаменитої профспілки «Солідарність» підтверджував про солідарність польського народу в боротьбі українців за свободу і демократію. «З польського досвіду насувається банальний, але важливий висновок: не можна забувати про сусідів, їх слід включати в рамки партнерської співпраці» [18, с. 384].

Роль головної діючої особи у переговорному процесі відвели Президенту Польщі А. Квасневському. РП, на той час, була уже членом ЄС, мала добрі стосунки з США, крім того, Варшава традиційно мала сильні позиції в Україні. Відбувши ряд офіційних і приватних розмов, у результаті яких удалося посадити за один стіл владу і опозицію, А. Квасневський скликав міжнародних представників, зокрема главу дипломатичного відомства ЄС – Х. Солану та генсека ОБСЄ – Я. Кубіша. Тоді було досягнуто компромісу щодо проведення третього туру виборів. Відтак план, який був напрацьований та запропонований А. Квасневським, цілком можна вважати міжнародним.

Аналізуючи десятиліття президентського тандему «Квасневський – Кучма», варто зауважити, що особисті прями контакти лідерів Польщі та України значно активізували міждержавне співробітництво у різних сферах суспільного буття, а інститут президентської влади виступав своєрідним імпульсом для політичної міждержавної взаємодії. Даний приклад також повною мірою ілюструє наскільки важливими є особистісні міжлюдські контакти, як на рівні керівників держави, так і на рівні пересічних громадян загалом. Часті особисті зустрічі Президентів Республіки Польща та України А. Квасневського та Л. Кучми можуть слугувати яскравим прикладом, як політичні відносини переросли у площину міжлюдських контактів, як знівелювалися всі упередження та стереотипи.

Відтак, десятиліття президентської каденції А. Квасневського значно зміцнило український вектор у «східній політиці» РП. Польсько-українські відносини зазнали значних змін, оскільки від добросусідських переходять на рівень стратегічного партнерства. Президент А. Квасневський вбачав в Україні особливого політичного союзника, самостійне існування якої зміцнювало позиції Польщі у євроатлантичних структурах, а часті міждержавні візити сприяли формуванню не лише офіційно-ділових відносин, а й дружніх. Польський гарант неодноразово

публічно наголошував на приятельських відносинах із українським Президентом, і саме в особистих приятельських стосунках, ми вбачаємо один із важливих рушіїв динамічного міжпрезидентського співробітництва.

Список використаних джерел

1. Burant, S., 1999. 'Poland, Ukraine, and the Idea of Strategic Partnership', Pittsburgh: *The Center for Russian and East European Studies*, 45 p.
2. Chojnowska, A., 1996. 'Stosunki z Ukraina 1996. Див. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1996', pod red. Wizimirskiej B., Warszawa: *Zarząd Obsługi Ministerstwa Spraw Zagranicznych*, 138, 146 s.
3. Craczyk, M., 1994. 'Fifty-fifty – Ukraina: Krawozuk kontra Kuczma', *Wprost*, №28, s.58.
4. Craczyk, M., 1994. 'Samostijna? – Ukraina przed wyborami', *Wprost*, №13, s.62–63.
5. Gill, W., Gill, N., 1994. 'Stosunki Polski y Ukrainą w latach 1989–1993', Toruń–Poznań: *Wyd. Adam Marszałek*, 123 s.
6. Jakimowicz, R., 2004. 'Wybrane aspekty polityczne i gospodarcze stosunków polsko-ukraińskich w dobie integracji europejskiej (lata 1991–2002)', *Europa 25. Opinie środowiska akademickiego Krakowa na temat politycznych wyzwań poszerzonej Unii Europejskiej*, Pod red. M. Bankowicza, K. Szczerkiego, Kraków, s.259.
7. Kwaśniewski, A., 2000. 'Dom wszystkich Polska', Warszawa: *Perspekty Dress*, 310 s.
8. Kwasniewski, A., 1996. 'Pojdymydalej, Biuro Aleksandra Kwasniewskiego', *Prezydenta RP 1995–2005*. [online] Доступно: <http://kwasniewskialeksander.pl/english/speeches>
9. 'Leonid Kuczma, prezydent Ukrainy – dla Polityki', 1996, *Polityka*, №22, s.15.
10. Spero, J., 1996. 'Poland's Perennial Crossroads Between East and West?', *The Future of East-Central Europe*, p.273–292.
11. Wilczak, J., 1996. 'Słowa szlachetne', *Polityka*, №24, s.15–16.
12. Wizmirska, B., 1997. 'Kronika stosunków międzynarodowych Polski w 1996 r.', *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*, 277, 302 s.
13. 'Wywiad z Ambasadorem RP w Kijowie Markiem Ziółkowskim', 2002, *Media zagraniczne o Polsce (analizy, oceny, opinie, wywiady): Biuletyn codzienny (na podstawie informacji z placówek MSZ)*. – Departament Systemu Informacji MSY. – 2002. – 3 stycznia // CD Poland's Foreign Policy in Documents. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland.
14. Алексієвцев, Л., Алексієвцев, М., Ільчук, І., 2015. 'Трансформація сучасних польсько-українських відносин у політичній сфері до європейсько-атлантичного процесу (1991–2014 рр.)', *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*, Вип. 16 (2), с.88–105.
15. Афанасьєв, І., 2004. 'Польсько-українські відносини 1991–2000 рр.: політична та економічна взаємодія'. Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02. К., 202 с.
16. Бабак, ОІ., 2002. 'Політика Польщі щодо України (кінець 1980-х – початок 1990-і роки)': дис... канд. іст. наук: 07.00.02, К., 198 с.
17. Гевко, В., 2005. 'Україна і Польща: особливості розвитку двосторонніх відносин (1991–2004 рр.)': дис... канд. іст. наук: 07.00.01. Т., 209 с.
18. Голібард, Є., 2004. 'По-сусідськи. Польський вектор: Докум. Розповідь про динамічне п'ятнадцятиріччя 1989–2004 рр., про роль і наслідки використ. нац. ідеї в Україні та Польщі: Суспіл.-екон. Порівняння на тлі укр. нерішучості й невизначеності', К.: *Унів. Вид-во «Пульсар»*, 432 с.
19. Горун, Д., 1999. 'Українсько-польські відносини (1991–1997 рр.)': Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02, *Одеський державний університет ім. Т. І. Мечникова*, О., 182 с.
20. Ключук, Ю., 2017. 'Вплив Консультативного комітету Президентів Республіки Польща та України на формування зовнішньополітичного курсу', *KELM*, №3 (19), с.64–76.
21. Ключук, Ю., 2017. 'Рік Польщі в Україні як прояв міждержавної президентської взаємодії', *Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів та*

молодих вчених «Актуальні проблеми зовнішньої проблеми України», Чернівці, с.98–101.

22. Кульчицький, С., 2006. 'Роль міжнародних організацій у подоланні політичної кризи 2004 р. в Україні', *Проблеми державного будівництва в Україні*, Вип.11, с.75–88.

23. Моцок, ВІ., 2001. 'Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект': дис... канд. політ. наук: 23.00.02, *Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича*, Чернівці, 210.

24. Силіна, Т., 2005. 'Александр Квасньєвський: «Помаранчева революція була революцією гідності», *Дзеркало тижня*, 26 березня, №11 (539), с.1, 5.

25. Сорока, М., 2001. 'Світ відкриває Україну', К.: *Видавництво «Київська правда»*, с.387.

26. 'Спільна декларація Президента України і Президента Республіки Польща', 1996, *Політика і час*, №7, с.79–81.

27. Стоєцький, С., 2007. 'Україна у зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір': дис... канд. політ. наук: 23.00.02, *НАН України. Інститут європейських досліджень*, К., 211 с.

28. Стрільчук, ЛВ., 2013. 'Україна – Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець ХХ – початок ХХІ століття)', монографія, Луцьк: *Волинська старожитності*, 608 с.

29. Чорна, Н., 2016. 'Україна – Польща: генеза стратегічного партнерства крізь призму президентського чинника', *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, Вип.25, с.41–58.

References

1. Burant, S., 1999. 'Poland, Ukraine, and the Idea of Strategic Partnership', Pittsburgh: *The Center for Russian and East European Studies*, 45 p.

2. Chojnowska, A., 1996. 'Stosunki z Ukraina 1996. Dzw. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1996', pod red. Wizimirskiej B., Warszawa: *Zarząd Obsługi Ministerstwa Spraw Zagranicznych*, 138, 146 s.

3. Craczyk, M., 1994. 'Fifty-fifty – Ukraina: Krawozuk kontra Kuczma', *Wprost*, №28, s.58.

4. Craczyk, M., 1994. 'Samostijna? – Ukraina przed wzborami', *Wprost*, №13, s.62–63.

5. Gill, W., Gill, N., 1994. 'Stosunki Polski y Ukrainą w latach 1989–1993', Toruń-Poyna: *Wyd. Adam Marszałek*, 123 s.

6. Jakimowicz, R., 2004. 'Wybrane aspekty polityczne i gospodarze stosunków polsko-ukraińskich w dobie integracji europejskiej (lata 1991–2002)', *Europa 25. Opinie środowiska akademickiego Krakowa na temat politycznych wyzwań poszerzonej Unii Europejskiej*, Pod red. M. Bankowicza, K. Szczerskiego, Kraków, s.259.

7. Kwaśniewski, A., 2000. 'Dom wszystkich Polska', Warszawa: *Perspekty Dress*, 310 s.

8. Kwasniewski, A., 1996. 'Pojdimydalej, Biuro Aleksandra Kwasniewskiego', *Prezydenta RP 1995–2005*. [online] Dostupno: <http://kwasniewskialeksander.pl/english/speeches>

9. 'Leonid Kuczma, prezydent Ukrainy – dla Polityki', 1996, *Polityka*, №22, s.15.

10. Spero, J., 1996. 'Poland's Perennial Crossroads Between East and West?', *The Future of East-Central Europe*, p.273–292.

11. Wilczak, J., 1996. 'Słowa szlachetne', *Polityka*, №24, s.15–16.

12. Wizmirska, B., 1997. 'Kronika stosunków międzynarodowych Polski w 1996 r.', *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*, 277, 302 s.

13. 'Wywiad z Ambasadorem RP w Kijowie Markiem Ziółkowskim', 2002, *Media zagraniczne o Polsce (analizy, oceny, opinie, wywiady): Biuletyn codzienny (na podstawie informacji z placówek MSZ)*. – Departament Systemu Informacji MSZ. – 2002. – 3 stycznia // CD Poland's Foreign Policy in Documents. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland.

14. Aleksijevec', L., Aleksijevec', M., Il'chuk, I., 2015. 'Transformacja suchasnyh pol's'ko-ukrai'ns'kyh vidnosyn u politychnij sferi do jevropejs'ko-atlantychnogo procesu (1991–2014 rr.) (Transformation of modern Polish-Ukrainian relations in the political sphere to the European-Atlantic process (1991–2014))', *Ukrai'na-Jevropa-Svit. Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prac'. Serija: Istorija, mizhnarodni vidnosyny*, Vyp. 16 (2), s.88–105.

15. Afanas'jev, I., 2004. 'Pol's'ko-ukrai'ns'ki vidnosyny 1991–2000 rr.: politychna ta ekonomichna vzajemodija (Polish-Ukrainian relations 1991–2000: political and economic interaction)'. Dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.02. K., 202 s.

16. Babak, OI., 2002. 'Polityka Pol'shhi shhodo Ukrai'ny (kinec' 1980–h – pochatok 1990–i roky) (Poland's policy towards Ukraine (late 1980s – early 1990's))': dys... kand. ist. nauk: 07.00.02, K., 198 s.

17. Gevko, V., 2005. 'Ukrai'na i Pol'shha: osoblyvosti rozvytku dvostoronnih vidnosyn (1991–2004 rr.) (Ukraine and Poland: Peculiarities of Development of Bilateral Relations (1991–2004))': dys... kand. ist. nauk: 07.00.01. T., 209 s.

18. Golibard, Je., 2004. 'Po-susids'ky. Pol's'kyj vektor: Dokum. Rozpovid' pro dynamichne p'jtnadcjatyrychchja 1989–2004 rr., pro rol' i naslidky vykoryst. nac. idei' v Ukrai'ni ta Pol'shhi: Suspil.–ekon. Porivnannja na tli ukr. nerishuchosti j nevyznachenosti (In the neighborhood. Polish vector: Dokum. The story of the dynamic fifteenth anniversary of 1989–2004, about the role and consequences of use. nats Ideas in Ukraine and Poland: Susil.–ekon. Comparison against the background of Ukrainian. indecisiveness and uncertainty)', K.: *Univ. Ijd–vo «Pul'sary»*, 432 s.

19. Gorun, D., 1999. 'Ukrai'ns'ko-pol's'ki vidnosyny (1991–1997 rr.) (Ukrainian-Polish relations (1991–1997))': Dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.02, *Odes'kyj derzhavnyj universytet im. T. I. Mechnykova*, O., 182 s.

20. Kljuchuk, Ju., 2017. 'Vplyv Konsul'tacijnogo komitetu Prezydentiv Respubliki Pol'shha ta Ukrai'ny na formuvannja zovnishn'opolitychnogo kursu (Impact of the Advisory Committee of the Presidents of the Republic of Poland and Ukraine on the formation of the foreign policy course)', *KELM*, №3 (19), s.64–76.

21. Kljuchuk, Ju., 2017. 'Rik Pol'shhi v Ukrai'ni jak projav mizhderzhavnoi' prezydents'koi' vzajemodii' (The Year of Poland in Ukraine as a manifestation of interstate presidential interaction)', *Materialy X Mizhnarodnoi' nauково-praktychnoi' konferencii' studentiv ta molodyh vchenyh «Aktual'ni problemy zovnishn'oi' problemy Ukrai'ny»*, Chernivci, s.98–101.

22. Kul'chyc'kyj, S., 2006. 'Rol' mizhnarodnyh organizacij u podolani politychnoi' kryzy 2004 r. v Ukrai'ni (The role of international organizations in overcoming the political crisis of 2004 in Ukraine)', *Problemy derzhavnogo budivnytva v Ukrai'ni*, Vyp.11, s.75–88.

23. Mocok, VI., 2001. 'Suchasni ukrai'ns'ko-pol's'ki mizhderzhavni vidnosyny: politychnyj aspekt (Modern Ukrainian-Polish intergovernmental relations: the political aspect)': dys... kand. polit. nauk: 23.00.02, *Chernivec'kyj nacional'nyj un-t im. Jurija Fed'kovycha*, Chernivci, 210.

24. Sylina, T., 2005. 'Aleksandr Kvas'njevs'kyj: «Pomarancheva revolucija bula revolucijeju gidnosti» (Alexander Kwasniewski: «The Orange Revolution was a Revolution of Dignity»)', *Dzerkalo tyzhnja*, 26 berезня, №11 (539), s.1, 5.

25. Soroка, M., 2001. 'Svit vidkryvaje Ukrai'nu (The world opens Ukraine)', K.: *Iydavnyctvo «Kyj'vs'ka pravda»*, s.387.

26. 'Spil'na deklaracija Prezydenta Ukrai'ny i Prezydenta Respubliki Pol'shha (Joint Declaration by the President of Ukraine and the President of the Republic of Poland)', 1996, *Polityka i chas*, №7, s.79–81.

27. Stojec'kyj, S., 2007. 'Ukrai'na u zovnishnij polityci Respubliki Pol'shha: jevroatlantychnyj ta jevropejs'kyj integracijnyj vymir (Ukraine in the Foreign Policy of the Republic of Poland: Euro-Atlantic and European Integration Dimension)': dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.02, *НАН Ukrai'ny. Instytut jevropejs'kyh doslidzhen'*, K., 211 s.

28. Stril'chuk, LV., 2013. 'Ukrai'na – Pol'shha: vid dobrosusids'kyh vidnosyn do strategichnogo partnerstva (kinec' ХХ – pochatok ХХІ stolittja) (Ukraine-Poland: From Good Neighborhood to Strategic Partnership (the end of the ХХ – the beginning of the ХХІ century))', монографія, Luc'k: *Volyns'ki starozhytnosti*, 608 s.

29. Chorna, N., 2016. 'Ukrai'na – Pol'shha: g'eneza strategichnogo partnerstva kriz' pryizmu prezydents'kogo chynnyka (Ukraine-Poland: The Genesis of Strategic Partnership Through the Prism of the Presidential Factor)', *Mizhnarodni zv'jazky Ukrai'ny: naukovi poshuky i znahidky*, Vyp.25, s.41–58.

* * *